

International Refereed Journal

Karaelmas Journal of Educational Sciences

Journal Homepage: ebd.beun.edu.tr

Perceptions of High School Students about the Guidance Activities¹

Yasemin CENGİZ DEMİR², Ali ARSLAN³

Received: 17 April 2019, Accepted: 13 June 2019

ABSTRACT

Guidance services in schools aims the students to know themselves, to be aware of their interests and abilities, to make the right decisions, to make plans, to solve the problems they face, to adapt to the environment and to realize themselves. The studies on the evaluation of these guidance services and activities are very important and necessary to support and develop them with feedback. In this study, it is aimed to determine the perceptions of the high school students about the activities performed in the guidance courses. The sample of this study consisted of, 2789 students, selected by "stratified cluster sampling method", in 11 secondary school in a province located in the Western Black Sea Region during 2016-2017 academic year. The Guidance Course Activities Perceptions Scale (GCAPS) developed by the researchers was used as a instrument. The data obtained from the scale were analyzed by the values of frequency, percentage, mean and one-way analysis of variance (ANOVA). As a result of these analysis, it was concluded that the students' perceptions towards the guidance course activities were generally been in the range of "undecided". On the other hand, when the findings about the perceptions towards the guidance course activities were examined it was detected that the students had a positive perception in only two subjects and they were in ambivalence in all other subjects. So, more activities can be performed to the students to contribute on the subjects such as self-knowledge, self-development, self-confidence, communication skills, efficiently lesson working, school adaptation, academic developments and information about the higher education programs. Besides, it was also seen that these perceptions have changed according to factors as gender, school type, class level, income level and parent's education level.

Keywords: Guidance Course, Guidance Course Activities Perceptions Scale, High School Students.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The guidance service, which is an important unit in schools, provides services to students from many directions. Some of these services can be considered as the studies in order to student to better understand themselves, to make appropriate decisions, to improve themselves, to gain the ability to solve the problems that they have encountered and to adapt to their environment. Various activities are planned in the guidance service to provide these services. This study has been carried out to investigate students' perceptions on these activities. The aim of this study is to determine the perceptions of the high school students about the activities performed in the guidance course and to determine whether their perceptions change according to gender, school type, grade, income and parent education level.

Method

The survey design was used in this study. The Guidance Course Activities Perceptions Scale (GCAPS) developed by the researchers was used. The scale was developed by researchers. The pilot study of the scale was applied to 736 high school students which studying in the Western Black Sea Region in 2015-2016 academic year. The data were

¹ This study is based on the master thesis completed by the first author under the supervision of the second author and presented at the 26th International Congress on Educational Sciences.

² Master Student, Zonguldak Bülent Ecevit University, jasmincengiz@yahoo.com

³ Assoc. Prof. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit University, Ereğli Faculty of Education, aliarslan.beun@gmail.com

collected from 2789 students which were selected by stratified sampling on the basis of their school types in 2016-17 academic year. To determine whether the student perceptions have changed according to gender, school type, class level, income level, and parents' education level the one-way ANOVA test was performed.

Findings and Conclusions

The mean of the perceptions of the students towards the guidance course activities was found to be 3,18. This average value corresponds to the "undecided" answer interval. It was seen that nearly 50 percent of the students have marked as "Strongly agree" or "Agree" options to "the applied guidance course activities are appropriate for the class level" and "the guidance course activities benefit the students' profession guidance" items. On the other hand, the students were undecided about the activities performed within the scope of the guidance course in such items as improving the skills of the students in interpersonal communication, teaching the efficient learning strategies, accommodating to the school and the environment. Similarly, it has been observed in the implementation of various scales/questionnaires within the scope of recognition and guidance of higher education programs. Besides, the students were undecided about the activities performed in the guidance course in such items as contributing to their academic study, self-recognizing, self-confidence, individual-social development, discovering the skills, being in the line with their needs. Also, the students have not exhibited a clear opinion on that the guidance activities are in the qualifications of preparation for real-life and have a crucial interesting content.

When the perceptions of the guidance course activities of high school students were indicated that there was a significant difference between the school types in favor of religious schools ($F(3-2785):11,631; p<0,05$), in favor of the 10th grade students according to the class levels of the students ($F(3-2785):6,966; p<0,05$). Moreover; in line with the results; there was a significant difference in favor of the parents with income levels of 0-1000 TL ($F(4-2784): 3,477; p<0,05$) in terms of income levels, in favor of the students that have mothers ($F(3-2785):6,608; p<0,05$) and fathers ($F(3-2785):4,535; p<0,05$) having primary and junior high school graduates in the analyzes made by considering the parent education levels of the students. On the other hand there was no significant difference between the genders of the students ($F(1-2787): 0,393; p>0,05$).

Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersi Çalışmalarına İlişkin Algıları¹

Yasemin CENGİZ DEMİR², Ali ARSLAN³

Başvuru Tarihi: 17 Nisan 2019, **Kabul Tarihi:** 13 Haziran 2019

ÖZET

Okullardaki psikolojik ve danışma servisleri öğrencilerinin kendilerini tanımaları, ilgi ve yeteneklerinin farkında olmaları, doğru kararlar almaları, planlar yapmaları, karşılaştıkları sorunları çözmeleri, çevreye uyum sağlamaları ve bunların sonucunda kendini gerçekleştirmelerine yardımcı olur. Bu servis tarafından yapılan çalışmaların değerlendirilmesi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin geliştirilebilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu araştırma ile ortaöğretim öğrencilerinin Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) okul programı içinde yer alan rehberlik dersi çalışmalarına ilişkin algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini "tabakalı küme örnekleme yöntemi" ne göre seçilen ve 2016-2017 öğretim yılında, Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan bir ilde 11 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 2789 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Sınıf Rehberlik Dersi Çalışmaları Algı Ölçeği (SRÇAO) kullanılmıştır. Ölçekten elde edilen veriler frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yöntemleri ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda öğrencilerin rehberlik dersi çalışmalarına karşı algılarının genel ortalamasının kararsızlık aralığına denk geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik çalışmalarına yönelik algılarına ilişkin bulguları incelendiğinde ise; öğrencilerin sadece iki konuda olumlu algıya sahip oldukları, diğer konularda ise kararsızlık içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Buna göre, bu ders kapsamında öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda kendini tanıma, kendini geliştirme, iletişim becerileri edinme, kendine güven duyma, verimli ders çalışma alışkanlıklarını kazandırma, okula uyumu kolaylaştırma, akademik gelişimi artırma ve yükseköğretim programları hakkında bilgi edinme ihtiyaçlarını giderici yönde olan etkinliklere daha fazla ağırlık verilebilir. Ayrıca öğrenci algılarının, rehberlik dersi çalışmalarına yönelik cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, anne-baba gelir ve eğitim düzeyine göre değiştiği de görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik Dersi, Sınıf Rehberlik Dersi Çalışmaları Algı Ölçeği, Ortaöğretim Öğrencileri.

1. Giriş

Geleneksel eğitimde öğretim ve yönetim hizmetleri bulunmasına karşın çağdaş eğitimde üçüncü bir boyut olan öğrenci kişilik hizmetleri eklenmiştir. Çağdaş eğitim anlayışında, öğrencilerin merkeze alınarak bilgi yüklenen konumunda olmamaları düşünülmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin öğrenmeyi öğrenen, kişilikleri gelişmiş, yeteneklerini kullanan, akılcı, yaratıcı, yapıcı, sevgi dolu, hoşgörülü, ulusal ve evrensel değerlere saygılı vatandaşlar olarak gelişmeleri de önemsenmektedir. Bu özelliklerin gelişmesi için okullarda öğrenci kişilik hizmetlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrenci kişilik hizmetleri öğretim ve yönetim hizmetlerinden farklı, kendine özgü bir hizmettir. Bu hizmet alanının kapsamında sosyal ve eğitsel etkinlikler, sosyal yardımlar, sağlık hizmetleri, rehberlik ve psikolojik danışma bulunur. Bu etkinlikler öğrencilerin gelişimlerine olanak sağlayan ortamları hazırlamaya dönüktür. Burada amaç, bireyin bir bütün olarak özgün bir şekilde gelişmesidir. İşte okullarda yer alan rehberlik, öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında yer almakta olup bireyin gelişmesinde doğrudan yardıma yöneliktir (Altıntaş, 2015:2-3).

Rehberlik, bireyin kendini anlaması, gerçekçi kararlar alması, problemlerini çözmesi, kendi kapasiteleri ölçüsünde en üst düzeyde gelişmesi ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzman kişilerce bireye verilen psikolojik yardımlardır (Kepçeoğlu, 1994:13). Burada, psikolojik danışma kavramı da işin içine girmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik kavramları üzerine yapılan açıklamalar ve tartışmalar bütünü ile ele alındığında oluşan genel kanı rehberliğin türlü etkinlikleri ve servisleri ile daha geniş bir kavram olduğudur.

¹ Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında tamamlanmış olduğu yüksek lisans tezine dayalı olarak gerçekleştirilmiş olup 26. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresinde sunulmuştur.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, jasmincengizonerayavuz@yahoo.com

³ Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, aliarslan.beun@gmail.com

Psikolojik danışma ise rehberlik çalışmaları içinde yer alan önemli ve vazgeçilmez bir kavramdır. Öyle ki psikolojik danışma, rehberlik hizmetlerinin içinde farklı özellik ve boyutlarda yer almasına rağmen daha çok kişinin bireysel ve duygusal yönlerine ağırlık veren bir hizmet alanıdır. Bu özelliğiyle rehberliğin merkezini oluşturarak rehberliğin ayrılmaz bir parçasıdır. Dolayısıyla rehberlik, psikolojik danışmayı da içine alan bir kavram olurken aynı zamanda iç içe bulunan ve birbirini bütünleyen bir yapı göstermektedir (Altıntaş, 2015:4). Bu yapı ile eğitim kurumları olan okullarda rehberlik ve psikolojik danışma önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin kişilik gelişimlerin sürekli olmasının yanında eğitimin sürekliliği de rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin eğitim ile bir bütün olmasını gerektirmektedir (Azimli ve Akacan, 2017:138). Ülkemizde bu iki kavramın Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) gibi birlikte fakat farklı sıralamalarda kullanıldığı görülmüştür. Zaman geçtikçe ülkemizde rehberlikle ilgili çalışmalarda ve uygulamalarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) biçimi kullanımının yaygınlaştığı görülmüştür. Bu çalışmada da bu kullanım tercih edilmiştir. Bunu yanı sıra Sınıf Rehberlik Dersi Çalışmaları Algı Ölçeğinin uygulandığı öğrencilerde kavram yanlışlığına sebebiyet vermemek için, rehberlik ve yönlendirme olarak adlandırılan ders anlamında okullarda alışlagelmiş bir terim olan “rehberlik dersi” terimi kullanılmıştır. Bu bağlamda rehberlik dersinde, rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar anlamında da “rehberlik çalışmaları” terimi tercih edilmiştir.

Rehberlik çalışmaları, öğrencilerin belirli yetkinliklere kavuşmasına yardımcı olmak için düzenli ve planlı bir temel üzerinde yürütülmesiyle geliştirilirler. Öğrencilerin acil ve kriz ihtiyaçları karşılanırsa da, aynı zamanda tüm öğrencilere büyümek ve gelişmelerine yardımcı olacak deneyimler sağlamak da rehberlik programında yer almaktadır (Gysberg ve Henderson 1988:57). Bu bağlamda ülkemizde de rehberlik çalışmaları bir program dahilinde yürütülmektedir. Ortaöğretim kurumlarında uygulanan rehberlik programında 2011-2012 öğretim yılında bazı değişiklikler yapılmıştır. Yapılan bu değişikliğe göre ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı (İOKSRP) yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yerine ortaöğretime kapsayan bölümünde bazı değişiklikler ile MEB “Ortaöğretim Rehberlik ve Yönlendirme Dersi Programı” yürürlüğe girmiştir. Halen yürürlükte olan bu program 36 haftayı içeren bir program olup her sınıf düzeyi için 30 haftalık etkinlik sunulmuş ve kalan 6 hafta ise diğer rehberlik faaliyetlerine ayrılarak planlanmıştır. Bunun yanı sıra rehberlik servisine veya rehber öğretmene kazanımlara bağlı kalarak farklı etkinlikler de planlanabilme imkânı sunulmuştur. Yine ek olarak PDR servisleri okul türüne ve okul ihtiyaçlarına göre çeşitli etkinlikler de planlayabilmektedir (MEB, 2011:17).

MEB (2011), Ortaöğretim Rehberlik ve Yönlendirme Dersi Programı kapsamında bireyin kazanması gereken nitelikleri verimli çalışma, zamanı iyi kullanabilme, etkili karar verme, problem çözme, etkili iletişim ve plan yapma becerileri, kendini tanıma ve kendini kabul, meslekleri tanıma, kendi yetenek, ilgi ve kişilik özellikleri ile öğrenme, öğrenme ve çalışmaya yönelik olumlu tutumlar geliştirebilme, toplum hayatına uyum sağlayabilme ve katkıda bulunma için gerekli sorumlulukları alabilme, başkalarına saygı ve yardımlaşma olarak belirlemiştir. Rehberlik dersi kapsamında sayılan bu özellikleri öğrencilere kazandırmak için okullarda yer alan PDR servisi yönetiminde çeşitli çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu düşüncüyü destekler nitelikte, sınıf içi etkinliklerinin amacının öğrencilere çeşitli bilgi, beceri ve tutumlar kazandırmak olduğunu vurgulamıştır (Ellis,1990).

Yukarıdaki açıklamalara göre, sınıf rehberliği etkinliklerinin genel olarak iki amacı olduğu söylenebilir. Birinci amacı, sınıf rehberliği etkinliklerinin her bir öğrencinin özel durumu ile değil, okuldaki bütün öğrencilerin gelişimleri ile ilgilenmesidir. Yani öğrencilerin gelişimlerini destekleyerek onların gelişim görevlerini başarmalarına yardımcı olmaktır. İkincisi ise, bu etkinliklerin planlı, programlı ve ardışık olarak ana sınıfından itibaren bütün öğrencilere çeşitli yeterlilikler kazandırmaya çalışmasıdır (Nazlı, 2004:135-151). Programda yer alan etkinlikler, sınıf rehber öğretmenleri tarafından uygulanır. Ancak bazı kazanımlara yönelik uygulamalar özel bilgi ve deneyim gerektirdiği için okul rehber öğretmeni tarafından uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla PDR servisi yönetiminde rehberlik dersinde yapılan çalışmaların öğrenciler üzerindeki algılarının oluşmasında bu etmenler göz önündedir.

Bir eğitim kurumunda PDR hizmetlerinin nitelikli olması gerekir. Servisin bu özellikleri taşıması için rehber öğretmenlerin (psikolojik danışman) nitelik ve niceliği çok önemlidir. Aynı zamanda kurumun iklimini ve üretimini doğrudan etkileyecek yöneticilerin görüş ve tutumları da son derece önemli görülmektedir (Gündüz, İnandı ve Tunç, 2014:20). Benzer şekilde Gysbers ve Henderson (1988:91), PDR servislerinin okullarda yaptığı etkinliklerin ne kadar etkili olduğunun belirlenmesini önemsemektedirler. Okul psikolojik danışmanlarından uyguladıkları PDR programlarının etkilerini ve etkililiklerini ısrarla kanıtlamaları gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Alanyazın incelendiğinde rehberlik dersi programı değerlendirmeleri (Çivicioğlu 2016, Turgut 2005, Şahin 2008, Poyraz 2007, Rowley ve arkadaşları 2005, Khan 2010, Lapan ve arkadaşları 1997, Modo ve arkadaşları 2013) ve rehberlik dersiyle ilgili öğretmen, yönetici ve öğrenci görüşlerine dayalı çalışmalar (Yazgünoğlu & Demirel 2012, Kızıl 2007, Akbaba&Batikan 2016, Tatlıoğlu 2011, Nazlı 2007, Tüfekçi 2011, Turan 2009, Selen 2008, Şahin 2006, Soykatırcı 2004, Meşeci ve arkadaşları 2006, Murat 1993, Ruttok 2015, Fox&Butler 2007, Dorinda ve arkadaşları 2011, Chireshe 2011) sıkça görülmüştür. Bu sayede, rehberlik dersinin veya rehberlik dersi kapsamında uygulanan rehberlik hizmetlerinin genel durumu hakkında bilgi edinilmiştir. Hemen hemen her sınıf düzeyinde yapılan bu çalışmalarda mevcut durum değerlendirildiği ancak mevcut durumun öğrenci üzerinde yarattığı etkiye hiç değinilmediği görülmüştür. Bu noktadan hareketle bu çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan rehberlik dersi çalışmalarına olan algılarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersi çalışmalarına yönelik algılarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Var olan durumun betimlenmeye çalışıldığı tarama modellerinde, katılımcıların bir olaya veya bir duruma karşı görüşleri, ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özellikleri tespit edilmek istenir. Bu nedenle, tarama modeli kullanılarak yapılan çalışmalarda büyük örneklemelerin kullanılması tercih edilir. (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2010:21, Karasar, 2014:79).

2.2. Evren ve Örneklem

Batı Karadeniz bölgesinde yer alan bir ilin merkez ilçesindeki 20 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 7449 öğrenci, araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu evrenden okul türleri temele alınarak oranlı tabakalı küme örneklem yöntemi ile seçilen 2789 öğrenci ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma evrenindeki okullar dört resmi okul türüne (fen lisesi, Anadolu lisesi, Anadolu imam hatip lisesi ve mesleki ve teknik Anadolu lisesi) göre gruplandırılmıştır. Buna bağlı olarak örnekleme tüm okul türlerini temsil edecek nitelikteki 11 okul belirlenmiştir. Ölçek bu okullarda öğrenim gören 1608'i (% 58) kız ve 1181'i (% 42) erkek olan toplam 2789 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerde okul türüne göre katılımın en fazla olduğu okul 1628 öğrencisiyle (%58) anadolu lisesidir. Bu okulu 607 öğrenciyle (%22) mesleki ve teknik lise ve 373 öğrenciyle (%13) anadolu imam hatip lisesi izlemiştir. Son olarak da 181 öğrenciyle (%7) fen lisesi çalışmada yerini almıştır.

2.3. Veri Toplama Aracı

2.3.1. Rehberlik Dersi Çalışmaları Algı Ölçeği

Araştırmacılar tarafından ölçek aşağıdaki aşamalar takip edilerek geliştirilmiştir.

Ölçek için alanyazın ayrıntılı bir şekilde taranmış ve rehberlik dersi çalışmalarına yönelik 30 madde yazılarak madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu maddeler için Likert tipi 3'lü derecelendirme ölçeği (1. Kalmalı, 2. Revize Edilmeli 3. Çıkarılmalı) şeklinde bir form hazırlanmıştır. Bu form eşliğinde madde havuzu rehberlik alanında aktif olarak görev yapan 8 rehber öğretmen ve üniversitelerde görev yapan 5 rehberlik ve psikolojik danışmanlık doktoru tarafından incelenmiştir. Uzmanlar ve rehber öğretmenlere ek yapabilmeleri için imkân sağlanarak gerektiğinde maddeler üzerinde düzeltme yapabilecekleri de bildirilmiştir. Uzmanlar ve rehber öğretmenlerden alınan görüşler doğrultusunda maddeler tekrar düzenlenmiş olup, aday rehberlik çalışmaları algı ölçeği 20 madde olarak revize edilmiştir. İfadeler beşli derecelendirme seçenekleri de eklenerek birer Likert türü ölçme maddesine dönüştürülmüştür. Cevaplama olumlu sorularda "Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle Katılıyorum (5)" şeklinde puanlanmıştır. Son olarak yönerge eklenerek maddeler bir forma yerleştirilmiştir. Bu şekilde ölçek aday ölçme aracı olarak hazır hale getirilmiştir.

Hazırlanan deneme formu, 2015-2016 öğretim yılı bahar döneminde Batı Karadeniz'in bir ilçesinde ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencilerinden oluşan 856 öğrenciye uygulanmıştır. Formları hatalı dolduran ya da kasıtlı olarak formu boş bırakan, teslim etmeyen vb. gibi nedenlerle 120 adet form değerlendirme dışı bırakılmıştır. Elde kalan 531'i Anadolu lisesi ve 205'i fen lisesi öğrencisi olan toplam 736 öğrencinin yanıtları analiz edilmiştir.

Ölçeğin faktör yapısını ortaya koyabilmek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısına ve Barlett küresellik testine bakılmıştır. Ölçeğin deneme uygulamasında, KMO değeri 0,97 ve Barlett testi anlamlılık değerinin de 0,000 olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuçlardan hareketle bu veri setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Tablo 1'de SRÇAÖ için seçilen maddeler, bunların faktör yükleri ve madde toplam korelasyonları bir arada verilmiştir.

Tablo 1

Sınıf Rehberlik Dersi Çalışmaları Algı Ölçeği İçin; Faktör Analizi Sonrası Seçilen Maddelerin Faktör Yükleri ve Madde Toplam Korelasyonları

Madde No	Maddeler	Faktör yükü	Madde Top. Korelasyonu
1	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar sınıf düzeyimize uygundur.	0,663	0,620
2	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar ihtiyaçlarıma uygundur.	0,782	0,749
3	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar yeteneklerimi keşfetmemi sağlar.	0,775	0,738
4	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar akademik gelişimime yarar sağlar.	0,815	0,782
5	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar kendimi tanımamı sağlar.	0,814	0,780
6	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar kendime güven duymamı sağlar.	0,831	0,800
8	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar kişilerarası etkileşim becerilerimin gelişmesini sağlar.	0,797	0,761
9	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar bireysel gelişimime yarar sağlar.	0,792	0,757
10	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar yükseköğretim programları hakkında bilgi edinmemi sağlar.	0,773	0,736
11	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar meslekler hakkında bilgi edinmemi sağlar.	0,749	0,711
12	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar hayata hazırlayıcı özelliklere sahiptir.	0,774	0,738
13	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar verimli ders çalışma tekniklerini öğrenmemi sağlar.	0,808	0,775
14	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar bizlerin okula ve çevreye uyum sağlamalarını kolaylaştırır.	0,792	0,758
16	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmaların çoğu ilgi çekici bir içeriğe sahiptir.	0,690	0,650
18	Sınıf rehberlik programı kapsamında bireysel özelliklerime uygun mesleki rehberlik çalışmaları yapılır.	0,727	0,690

19	Sınıf rehberlik programı kapsamında çeşitli ölçek, anket vs. uygulanır	0,772	0,734
20	Sınıf rehberlik programı kapsamında grupta yapılan rehberlik etkinlikleri bireysel ve sosyal gelişimimizi sağlar.	0,767	0,731

Tablo 1 de görüldüğü üzere faktör analizi sonucunda 3 madde, faktör yükleri ve ortak varyansa katkısı düşük olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Böylece 17 maddelik nihai ölçek oluşmuştur. Ölçek tek faktörlü bir sonuç vermiş olup, faktör yükleri 0,66-0,83 değerleri arasında değişmektedir. Madde toplam korelasyonu değerlerinin ise 0,62 ile 0,80 değerleri arasında değiştiği görülmektedir. Tek boyutlu olan ölçek toplam varyansın %59,760'ını açıklamaktadır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı ise 17 madde için 0,96 olarak tespit edilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

SRÇAÖ 2016-2017 öğretim yılında Batı Karadeniz Bölgesinde bulunan bir il merkezindeki 11 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencilerine okul rehber öğretmenleri aracılığı ile uygulanmıştır. Dört ayrı okul türünde Fen lisesi, Anadolu lisesi, imam hatip lisesi ve mesleki teknik lise olmak üzere toplamda 3137 öğrenciye ölçek uygulanmıştır. Uygulanan ölçeklerden 348 form hatalı veya eksik olması sebebiyle çıkarılarak, kalan 2789 ölçek analize tabi tutulmuştur.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın amacına uygun istatistik teknikleriyle analiz edebilmek için ölçeklerden elde edilen veriler SPSS 22.0 (Statistical Package For Social Sciences) paket programına aktarılmıştır. Verilerin dağılımlarının normallik durumu için basıklık ve çarpıklık katsayısına bakılmıştır. Analiz sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiş ve verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır.

Çalışmanın birinci alt problemi için frekans, yüzde ve aritmetik ortalama analizleri hesaplanmıştır. Bu alt problem için verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasında 5'li ölçek aralıkları 0,80 ($5-1=4$ ve $4/5=0,80$) eşit aralıklarla aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- 5. Tamamen katılıyorum 4,20-5,00
- 4. Katılıyorum 3,40-4,19
- 3. Kararsızım (Kısmen Katılıyorum) 2,60-3,39
- 2. Katılmıyorum 1,80-2,59
- 1. Kesinlikle katılmıyorum 1,00-1,79

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik çalışmalarına ilişkin algılarının cinsiyete, okul türüne, sınıf düzeyine, gelir düzeyine, anne ve baba eğitim durumuna göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla da tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi yapılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin rehberlik dersi çalışmalarına ilişkin algılarını ortaya çıkarmak için ölçek örneklem grubuna uygulanmıştır. Öğrencilerin verdikleri cevapların analizinde frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değerlerine bakılmıştır. Ayrıca aritmetik ortalama değerlerinin de hangi aralığa denk geldiği de belirlenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2
Betimsel İstatistik Tablosu

Madde	Görüşler	Kesinlikle Katılmıyorum (1)		Katılmıyorum (2)		Kararsızım (3)		Katılıyorum (4)		Katılıyorum (5)		$\bar{X}$	ANLAMI
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar sınıf düzeyimize uygundur.	267	9,6	299	10,7	522	18,7	1198	43	503	18	3,49	Katılıyorum
2	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar ihtiyaçlarıma uygundur.	269	9,6	489	17,5	737	26,4	976	35	318	11,4	3,20	Kararsızım
3	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar yeteneklerimi keşfetmemi sağlar.	416	14,9	631	22,6	728	26,1	725	26	289	10,4	2,94	Kararsızım
4	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar akademik gelişimime yarar sağlar.	361	12,9	606	21,7	736	26,4	811	29,1	275	9,9	3,01	Kararsızım
5	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar kendimi tanımamı sağlar.	349	12,5	544	19,5	656	23,5	900	32,3	340	12,2	3,12	Kararsızım
6	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar kendime güven duymamı sağlar.	375	13,4	534	19,1	619	22,2	878	31,5	383	13,7	3,12	Kararsızım
7	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar kişilerarası etkileşim becerilerimin gelişmesini sağlar.	336	12	489	17,5	601	21,5	970	34,8	393	14,1	3,21	Kararsızım
8	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar bireysel gelişimime yarar.	320	11,5	498	17,9	658	23,6	946	33,9	367	13,2	3,19	Kararsızım
9	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar yükseköğretim programları hakkında bilgi edinmemi sağlar.	340	12,2	476	17,1	578	20,7	957	34,3	438	15,7	3,24	Kararsızım

10	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar meslekler hakkında bilgi edinmemi sağlar.	263	9,4	419	15	529	19	1070	38,4	508	18,2	3,40	Katlıyorum
11	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar hayata hazırlayıcı özelliklere sahiptir.	322	11,5	501	18	652	23,4	914	32,8	400	14,3	3,20	Kararsızım
12	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar verimli ders çalışma tekniklerini öğrenmemi sağlar.	307	11	417	15	632	22,7	987	35,4	446	16	3,30	Kararsızım
13	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalar bizlerin okula ve çevreye uyum sağlamalarını kolaylaştırır.	309	11,1	431	15,5	625	22,4	987	35,4	437	15,7	3,29	Kararsızım
14	Sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmaların çoğu ilgi çekici bir içeriğe sahiptir.	500	17,9	576	20,7	700	25,1	693	24,8	320	11,5	2,91	Kararsızım
15	Sınıf rehberlik programı kapsamında bireysel özelliklerime uygun mesleki rehberlik çalışmaları yapılır.	435	15,6	571	20,5	642	23	794	28,5	347	12,4	3,01	Kararsızım
16	Sınıf rehberlik programı kapsamında çeşitli ölçek, anket vs. uygulanır.	371	13,3	416	14,9	546	19,6	1016	36,4	440	15,8	3,26	Kararsızım
17	Sınıf rehberlik programı kapsamında grupta yapılan rehberlik etkinlikleri bireysel ve sosyal gelişimimi sağlar.	413	14,8	468	16,8	612	21,9	885	31,7	411	14,7	3,14	Kararsızım
Genel Ortalama											3,18	Kararsızım	

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersi çalışmaları algılarına ilişkin bulguları incelendiğinde öğrencilerin olumlu algı içerisinde olduğu iki madde tespit edilmiştir. Bunlardan biri, okullarda uygulanan sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmaların öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf düzeyine uygunluğu olup diğeri ise rehberlik çalışmaları ile öğrencilerin meslekleri tanıma konusunda bilgi sahibi olmalarıdır.

Rehberlik dersi çalışmalarına ilişkin verilen bu olumlu algıların yanı sıra, araştırmada incelenen diğer konularda öğrencilerin kararsızlık içinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kararsızlık içinde oldukları konular; sınıf rehberlik programı kapsamında yapılan çalışmalarının ihtiyaçlarına uygun olma, yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olma, akademik gelişimlerine yardımcı olma, kendilerini tanımlarını sağlama, kendilerine güven duymalarını sağlama, kişilerarası etkileşim becerilerinin gelişmesine katkı sağlama, bireysel gelişimlerine katkı sağlama, yükseköğretim programları hakkında bilgi edinmelerini sağlama, verimli ders çalışma tekniklerini öğrenmelerini sağlama, okula-çevreye uyum sağlama konularıdır.

3.1. Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersi Çalışmalarına İlişkin Algılarının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersi çalışmalarına ilişkin algılarının cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3
Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırma Tablosu

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	F	p	Fark
Kız	1608	3,19	0,87	0,393	0,531*	-----
Erkek	1181	3,12	0,92			

*p>0,05

Tablo 3 incelendiğine, rehberlik çalışmaları için kız öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X}$:3,19; ss:0,87) ile erkek öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X}$:3,12; ss:0,92) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F_{(1-2787)}:0,393$; p>0,05). Buna göre kız ve erkek öğrencilerin rehberlik çalışmalarına ilişkin algılarının aynı düzeyde olduğu söylenebilir.

3.2. Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersi Çalışmalarına İlişkin Algılarının Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersi çalışmalarına ilişkin algılarının okul türüne göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4
Okul Türü Değişkenine Göre Karşılaştırma Tablosu

Okul Türü	N	$\bar{X}$	ss	F	p	Fark
Anadolu Lisesi	1628	3,16	0,89	11,631	0,000*	İH> AL, ML, FL
Fen Lisesi	182	2,98	0,95			
Mesleki ve Teknik Lise	607	3,14	0,88			
İmam Hatip Lisesi	372	3,41	0,85			

*p<0,05

Tablo 4 incelendiğinde imam hatip lisesi öğrencilerinin rehberlik çalışmalarına ilişkin puan ortalamalarının ($\bar{X}$:3,41; ss:0,85), Anadolu lisesi ($\bar{X}$:3,16; ss:0,89), mesleki ve teknik lise ($\bar{X}$:3,14; ss:0,88) ve fen lisesi öğrencilerinin ($\bar{X}$:2,98; ss:0,95) puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir ($F_{(3-2785)}:11,631$; p<0.05). Buna göre rehberlik dersi çalışmalarına yönelik algının genel olarak imam hatip lisesi öğrencilerinde daha yüksek olduğu söylenebilir.

3.3. Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersi Çalışmalarına İlişkin Algılarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin algılarının sınıf düzeyine göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5
Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırma Tablosu

SINIF	N	$\bar{X}$	ss	F	p	Fark
9. sınıf	993	3,17	0,88			
10. Sınıf	1003	3,27	086	6,966	0,00*	10> 9, 11, 12 12< 9, 10, 11
11. Sınıf	644	3,12	0,95			
12. Sınıf	149	2,99	0,91			

*p<0,05

Tablo 5 incelendiğinde, rehberlik dersi çalışmalarına karşı algıda sınıf düzeyinde farklılık olduğu görülmektedir. 10.sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının ($\bar{X}$:3,27; ss:0,86), 9.sınıf ($\bar{X}$:3,17; ss:0,88), 11.sınıf ($\bar{X}$:3,12; ss:0,95) ve 12.sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından ($\bar{X}$:2,09; ss:0,91) daha yüksek olduğu görülmektedir ($F_{(3-2785)}:6,966$; $p<0,05$). Buna göre 10.sınıf öğrencilerinin diğer sınıf düzeylerine göre rehberlik çalışmalarına daha olumlu bir algı içerisinde olduğu söylenebilir.

3.4. Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersi Çalışmalarına İlişkin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin algılarının gelir düzeyine göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6
Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırma Tablosu

Gelir Düzeyi	N	$\bar{X}$	ss	F	p	Fark
0-1000 TL	308	3,28	0,86			0-1000>1000-2000,
1000-2000 TL	904	3,20	0,89			2000-3000,
2000-3000 TL	848	3,20	0,89	3,477	0.008*	3000-4000,
3000-4000 TL	454	3,15	0,92			4000+
4000 +	275	3,01	0,91			

*p<0,05

Tablo 6 incelendiğinde rehberlik çalışmaları algısının ailelerin gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği görülmektedir. 0-1000 TL aile gelirin sahip öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}$:3,28; ss:0,86), 1000-2000 TL ($\bar{X}$:3,20; ss:0,89), 2000-3000 TL ($\bar{X}$:3,20; ss:0,89), 3000-4000 TL ($\bar{X}$:3,15; ss:0,92) ve 4000+ TL gelire sahip olanların puan ortalamalarından ($\bar{X}$:3,01; ss:0,91) daha yüksek olduğu görülmektedir ($F_{(4-2784)}:3,477$; $p<0,05$). Buna göre 0-1000 TL aile gelirli öğrencilerin, gelirleri yüksek olan öğrencilere göre rehberlik çalışmalarına karşı daha olumlu bir algı içerisinde olduğu söylenebilir.

3.5. Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersi Çalışmalarına İlişkin Algılarının Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin algılarının annelerinin öğrenim durumuna göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7
Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırma Tablosu

Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	ss	F	p	Fark
İlkokul	1105	3,22	0,88			
Ortaokul	709	3,23	0,89	6,608	0,000*	O > İ, L, Ü Ü < İ, O, L
Lise	670	3,17	0,88			
Üniversite	305	2,98	0,96			

*p<0,05

Tablo 7 incelendiğinde rehberlik çalışmalarına yönelik algıda öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($F_{(3-2785)}:6,608$; $p<0,05$). Anne eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X} :3,23$; $ss:0,89$), ilkokul ($\bar{X} :3,22$; $ss:0,88$), lise ($\bar{X} :3,17$; $ss:0,88$) ve üniversite olanların puan ortalamalarından ($\bar{X} :2,98$; $ss:0,96$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Anne eğitim düzeylerine göre rehberlik çalışmalarına yönelik algı ile rehberlik dersine yönelik algı aynı sonucu vermiştir. Burada da ortaokul mezunu ve ilkokul mezunu anneleri olan öğrencilerin puan ortalamaları birbirine çok yakındır. Buna göre, ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin çocuklarının rehberlik çalışmalarına karşı olumlu algı içerisinde olduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle annelerin eğitim düzeyleri yükseldikçe öğrencilerin rehberlik çalışmalarına yönelik algılarının düştüğü söylenebilir. Düşüşün üniversite, lise, ortaokul ve ilkokul sıralamasında olduğu da analizlerden görülmektedir.

3.6. Ortaöğretim Öğrencilerinin Rehberlik Dersi Çalışmalarına İlişkin Algılarının Babalarının Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik dersine ilişkin algılarının babalarının öğrenim durumuna göre değişip değişmediğini belirleyebilmek amacıyla da tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Tablo 8'de farkın hangi değişkenler arasında olduğu verilmiştir.

Tablo 8
Babalarının Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırma Tablosu

Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	ss	F	p	Fark
İlkokul	613	3,19	0,87			
Ortaokul	712	3,27	0,88	4,535	0,004*	O > İ, L, Ü Ü < İ, O, L
Lise	958	3,17	0,91			
Üniversite	506	3,08	0,92			

*p<0,05

Tablo 8 incelendiğinde rehberlik çalışmalarına yönelik algıda öğrencilerin babalarının eğitim düzeyine göre farklılık olduğu görülmektedir ($F_{(3-2785)}:4,535$; $p<0,05$). Baba eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X} :3,27$; $ss:0,88$), ilkokul ($\bar{X} :3,19$; $ss:0,87$), lise ($\bar{X} :3,17$; $ss:0,91$) ve üniversite olanlarınkinden ($\bar{X} :3,08$; $ss:0,92$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre ortaokul mezunu babaların çocuklarının rehberlik çalışmalarına karşı daha olumlu algı içerisinde olduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe öğrencilerin algılarının düştüğü söylenebilir. Düşüşün üniversite, lise, ortaokul ve ilkokul sıralamasında olduğu da analizlerde görülmektedir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik çalışmalarına yönelik algılarına ilişkin bulgular incelendiğinde; öğrencilerin sadece iki konuda olumlu algıya sahip oldukları, diğer konularda ise kararsızlık içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Olumlu görüşlerden bir tanesi, öğrencilerin okulda yürütülen rehberlik çalışmalarının sınıf düzeylerine uygun olduğunu ifade etmeleridir. Bu tespit doğrultusunda, Milli Eğitim Bakanlığı tarafınca ortaöğretim rehberlik ve yönlendirme dersi programının hali hazırda her sınıf düzeyine uygun olarak ayrı ayrı hazırlanmasının isabetli bir uygulama olduğu sonucuna varılabilir. Bu sonucu destekler nitelikte, Tüfekçi (2011) tarafından yapılan ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlendiği bir çalışmada, 1. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerindeki rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olduğu ifade edilmiştir.

Rehberlik çalışmaları hakkında olumlu görüş bildirilen diğer bir konu ise, uygulanan çalışmalar sayesinde öğrencilerin meslekler hakkında yeteri kadar bilgi edinebilmeleridir. Buna göre öğrencilerin rehberlik çalışmaları kapsamında sunulan eğitsel ve meslek tanıtım çalışmalarını yeterli buldukları söylenebilir. Soykatırcı (2004) tarafından yapılan bir çalışmada öğrenciler, rehberlik servisinden meslekler, alan seçimi ve üniversiteler hakkında bilgi edinme beklentisi içinde olduklarını belirtmişlerdir. Zaman içerisinde PDR Servislerinin mesleki alanlara yönelik uyguladıkları faaliyetlerin olumlu etkiler gösterdiği söylenebilir. Poyraz (2007)'ın yaptığı çalışmada öğrenciler rehberlik hizmetlerinden en çok yöneltme-yerleştirme hizmet alanında faydalandıklarını belirtmişlerdir. Meşeci ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan çalışmada, rehberlik servisinin, eğitim sisteminde olan değişiklikler, ulusal sınavlar (OKS-ÖSS), meslekler ve meslek seçimi ve alan seçimi gibi konularda öğrencilere bilgiler verdiği vurgulanarak, öğrencilerin rehberlik çalışmalarına yönelik özellikle yerleştirme-yöneltme hizmetleri bakımından olumlu algılar içerisinde oldukları belirtilmiştir. PDR servislerinin kurulma amacına dayanarak rehberlik hizmetlerinin geçmişine bakıldığında, aslında ilk hizmetlerin mesleki rehberlik çalışmaları olduğu görülmektedir. 1900'lü yıllarda Amerika'da başlayan mesleki rehberlik çalışmaları günümüze kadar gelişerek ülkemizde de rehberlik dersi denilince ilk akla gelen hizmet alanı olarak yer edindiği yukarıdaki araştırmaların bulgularından görülmektedir. Bunun yanı sıra rehberliğin ülkemizde bu derece yer edinmesinin bir sebebinin de, ortaöğretimden yükseköğretime geçişte yapılan ulusal sınavın olduğu söylenebilir. Öğrencilerin gelecek hayatını doğrudan belirleyen bu tür sınavların varlığı, eğitim sistemimizin sınav odaklı bir şekil almasına ve bu bağlamda mesleki rehberlik hizmetlerinin önem kazanmasına sebep olmuş olabilir. Bu araştırmada da öğrencilerin, yükseköğretim programları ve meslekler hakkında yapılan çalışmalardan ötürü rehberlik servisine karşı olumlu bir algı içerisinde olduklarının tespit edilmiş olması, çalışmamızın sonuçlarının yukarıda sunulan alan yazındaki araştırmalarla uyumlu olduğunu göstermektedir.

Rehberlik çalışmalarına ilişkin araştırmamızda elde edilen diğer bulgular incelendiğinde, kişiler arası iletişim becerilerini artırma, verimli ders çalışma tekniklerini öğrenme, okula ve çevreye uyum sağlayabilme konularına yönelik yapılan rehberlik çalışmalarının olumlu etkileri hakkında öğrencilerin kararsız kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı durum yükseköğretim programlarını tanıma ve çeşitli ölçek/anket uygulama konusunda da görülmüştür. Buna ek olarak rehberlik çalışmalarının; öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda yürütüldüğü, öğrencilerin yeteneklerini keşfetmelerine, akademik çalışmalarına, kendini tanımlarına, kendilerine güven duymalarına, bireysel gelişimlerine ve sosyal gelişimlerine katkı sağladığı konularında da öğrencilerin kararsız oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmaların hayata hazırlayıcı nitelikte ve ilgi çekici bir içeriğe sahip olması konusunda da aynı durum mevcuttur. Öğrencilerin olumlu algı geliştiremediği bu konularda ortaöğretim rehberlik ve yönlendirme dersi programında gerek kişisel, sosyal, gerekse eğitsel ve mesleki rehberlik anlamında çeşitli çalışmalar yer almasına rağmen öğrencilerin bu özelliklere ilişkin yapılan etkinlikleri yeterli bulmadığı söylenebilir. Bu durum, rehberlik dersinin genel olarak okullarda, özel olarak ise sınıflarda planlandığı gibi uygulanmamasından kaynaklanıyor olabilir. Öyle ki sınıf rehber öğretmenleri rehberlik dersine ve çalışmalarına yönelik gerekli özeni göstermiyor olabilir. Ayrıca bu öğretmenlerin rehberlik çalışmalarını uygulama boyutunda bilgi ve beceri düzeylerinin yetersiz olması da öğrencilerde olumsuz algı yaratıyor olabilir. Buna ek olarak okul rehber öğretmenlerinin iş yoğunluğundan dolayı girmeleri gereken rehberlik derslerine girmiyor olmaları da öğrencilerde olumsuz algı gelişmesine sebep olabilir. Araştırmamızda öğrencilerin yapılan çalışmaları yeterli bulmama sonucunun aksine Kızıl (2007) yaptığı araştırmasında sınıf rehber öğretmenlerinin, rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin kendilerinin tanımlarında, okula ve derslere uyumunu sağlamada, motivasyonlarını artırmada, öğrenci ve sorunlarını ortaya çıkarmada yararları bulduklarını saptamıştır.

Çalışmanın rehberlik çalışmalarına yönelik algularına ilişkin sonuçları incelendiğinde öğrencilerin rehberlik çalışmalarına ilişkin sahip olduğu kararsızlıkların giderilmesi için, bu ders kapsamında; öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda kendini tanıma, kendini geliştirme, iletişim becerileri edinme, kendine güven duyma, verimli ders çalışma alışkanlıklarını kazandırma, okula uyumu kolaylaştırma, akademik gelişimi arttırma ve yükseköğretim programları hakkında bilgi edinme ihtiyaçlarını giderici yönde olan etkinliklere daha fazla ağırlık verilebilir. Benzer şekilde, öğrencilerin yeteneklerini keşfetmesini ve kendilerini tanımalarını sağlayacak etkinliklere de daha fazla ağırlık verebilir ve bu konularla ilgili etkinlikler çeşitlendirebilir. Bu sebeple rehberlik dersinde çeşitli amaçlarla kullanılan ölçek, anket vb. tekniklerin kullanımı arttırılabilir.

Rehberlik çalışmalarına ilişkin öğrenci algularının genelde olumlu olmayıp kararsız olması durumu, rehberlik dersinde yapılan çalışmaların özenli bir şekilde uygulanmamasından kaynaklanabilir olsa da, ortaöğretim rehberlik ve yönlendirme dersi için MEB tarafından hazırlanan programda ilgili kazanımlara uygun etkinlikler yer aldığı bilinmektedir. Ayrıca, bu programda etkinliklerin seçiminde ve uygulamasında dikkat edilecek noktalar ve öneriler ayrıntılı bir biçimde sunulmuştur. Bu bilgilerin sınıf rehber öğretmene hatırlatılması, aktarılması veya açıklanması rehberlik servisinin temsilcisi konumundaki okul rehber öğretmenince sağlanabilir. Çalışmaların nasıl uygulanması gerektiği konusunda gerekli hazırlıklar yapılarak, rehberlik dersi öncesinde açıklamalarda bulunulabilir. Ayrıca sınıf rehber öğretmenlerine eğitim yılı başında veya gerekli zamanlarda rehberlik çalışmalarının nasıl uygulanacağı konusunda hizmet içi seminerler verilebilir. Bu öneriyi destekler nitelikte, Khan (2010) yaptığı araştırmada öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini sunmak için özel bir eğitim almaları gerektiğini ifade etmiştir.

Rehber öğretmen yukarıdaki önerilerde sayılan konular için rehberlik çalışmalarını planlarken öğrenciler için hem hayata hazırlayıcı hem de ilgi çekici olan etkinliklerin seçimine daha fazla önem ve özen gösterebilir. Ayrıca, rehberlik etkinlikleri ile ilgili çalışmalarda sadece MEB tarafından verilen programla sınırlı kalmayıp kendisi de okul ve öğrenci ihtiyaçlarına yönelik çalışmaların sayısını arttırabilir, ek çalışmalar yapabilir. Çalışmanın niteliğini ve içeriğini kendi öğrencilerine göre zenginleştirebilir. Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre rehberlik çalışmalarının yönünü ayarlayabilir, hangi rehberlik hizmet alanlarında ihtiyaç varsa oraya ağırlık verebilir.

Bu çalışmada ayrıca kız öğrencilerle erkek öğrencilerin rehberlik çalışmalarına ilişkin algularının farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çeşitli araştırma sonuçlarından elde edilen bulgular araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir. Tatlıhoğlu (2011) tarafından yöneticiler ve öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin değerlendirmeleri ve beklentilerine dair yapılan araştırma bulgusu da cinsiyet değişkenine göre, beklentilerin farklılaşmadığı yönündedir. Buna ek olarak Şahin'in (2008) araştırması da PDR hizmetlerini değerlendirme konusunda cinsiyetin etkili olmadığı yönündedir.

Okul türleri içinde İmam hatip lisesi öğrencilerinin rehberlik dersi çalışmalarına yönelik algularının diğer okul türlerine göre daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, rehberlik dersleri ve çalışmalarının imam hatip lisesinde daha iyi uygulandığını düşündürülebilir. Buna göre imam hatip lisesi dışındaki diğer okulların olumlu algularının arttırılmasına dönük çalışmalar yapılabilir. Benzer şekilde lise türlerine göre rehberlik dersleri çalışmaları planlanabilir. İlgili lise türünün öğrenci ihtiyaçları belirlenerek öğrenci profiline göre rehberlik dersi etkinlikleri düzenlenebilir. Bilindiği üzere, MEB ortaöğretim rehberlik ve yönlendirme dersi programı kapsamında sunulan çalışmalar, sınıf rehber öğretmenlerince yürütülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmalarda rehber öğretmence uygulanma başarısı, rehberlik çalışmalarına olan algıyı etkileyebilir. Öyle ki bazı okullar veya sınıflarda bu rehberlik çalışmaları iyi yürütülmüyor olabilir. Çalışmamızda da bu durum imam hatip lisesi dışındaki diğer lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin olumlu algı geliştirememesine sebep olmuş olabilir. Bunu destekleyen bir sonuç Ruttah (2015) tarafından yapılan bir araştırmada da tespit edilmiştir. Ruttah, rehberlik ve danışmanlık çalışmalarının planlandığı gibi uygulanmadığı sonucunu ortaya koymuştur. Benzer bir sonuç Turan (2009) tarafından yapılan çalışmada da görülmüştür. Turan, farklı okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin rehberlik servisine ilişkin tutumlarının farklılık gösterdiğini tespit etmiştir.

Sınıf düzeyine göre öğrenci alguları karşılaştırıldığında 10. sınıf öğrencilerinin rehberlik dersi çalışmalarına karşı 9., 11. ve 12. sınıf öğrencilerine göre daha olumlu algı içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, 10. sınıf öğrencilerinin alan seçimi sürecinde olmalarından dolayı kaynaklanabilir. Bilindiği üzere alan seçimi süreçlerindeki öğrenciler rehberlik çalışmalarına karşı daha özenli davranmaktadırlar. Diğer sınıfların algularının düşük bulunması 9. sınıfların lisede ilk yılları olmaları

nedeni ile okul iklimine alışkın olmamalarına ve 11 ve 12. sınıf öğrencilerinin ise üniversiteye hazırlık sürecinde bulunmaları sebebiyle rehberlik dersine yeterince zaman ve ilgi gösterememiş olmalarına dayandırılabilir. Bu sebeple rehberlik çalışmalarından daha fazla yarar sağlamaları için 9, 11 ve 12. sınıflara daha fazla ağırlık verilebilir.

Gelir düzeyi değişkeninde aile gelir düzeyi artıkça öğrencilerin rehberlik dersi çalışmalarına yönelik daha olumsuz bir algı geliştirdikleri sonucu tespit edilmiştir. Gelir düzeyi düşük ailelerin çocukları rehberlik dersi çalışmalarına karşı daha ilgili ve yararına inanan bir tutum sergilemektedirler. Bu durum, gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarına sunduğu imkânların çeşitliliğinden kaynaklanabilir. Öyle ki gelir düzeyi düşük ailelere sahip olan öğrenciler bazı çalışmalarını okullarında ilk defa görmüş olabilir. Araştırma sonucu gelir düzeyinin kademeli olarak artmasına karşın olumlu algının da kademeli olarak azaldığını göstermiştir. Ters yönde gelişen bu ilişkinin sebebi, ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının sosyo-kültürel yaşamışlıklarındaki çeşitliliğin azlığı olabilir. Bu sebepten dolayı okullarında yapılan rehberlik dersi çalışmalarına karşı olumlu algı geliştirmiş olabilirler. Bu sebeple rehberlik çalışmalarına ilişkin algının düşük görüldüğü üst sosyo-ekonomik ailelere yönelik çalışmaların artırılması için çalışmalar yapılabilir. Rehberlik dersi çalışmaları bu değişkenlere ait öğrenci çeşitliliği düşünülerek ayarlanabilir. Rehberlik dersi çalışmaları üst düzey gelire sahip çocuklara da hitap edecek şekilde yürütülebilir. Bu çalışmanın bulgularından farklı olarak Turgut'un (2005) üst sosyo-ekonomik düzeye sahip olan ilköğretim okulu öğrencilerinin diğer öğrencilere göre rehberlik programından daha fazla yararlandığı bulgusu sunulabilir. Lapan, Gysbers ve Sun (1997) ise yaptıkları araştırmada sosyo-ekonomik düzeyi düşük öğrencilerin rehberlik programından olumlu veya olumsuz yönde etkilenmediklerini ifade ederek, bu konuda gelir düzeyinin doğrusal bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Eğitim düzeyi değişkeninde ise rehberlik çalışmalarına karşı oluşan algının, ilkokul ve ortaokul mezunu anne-babaya sahip öğrencilerde, lise ve üniversite mezunu anne-babaya sahip öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Anne-baba eğitim düzeyi düşük olan öğrenciler, diğer (lisans, ortaokul, lise) annelerin öğrencilerine göre daha olumlu algı içerisinde olduğu görünen bu ters orantılı bulgu, anne-babanın gelir seviyelerindeki duruma da benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda gelir düzeyi karşılaştırmasında belirtildiği gibi, sosyo-ekonomik sebeplerden dolayı eğitim düzeyi düşük anne-babaların çocuklarının rehberlik dersi çalışmalarına yönelik daha olumlu bir algı içerisinde olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra yine eğitim düzeyi düşük aileye sahip öğrenciler, aileleri tarafından yeterli rehberlik edilmemesine dayanarak okul rehberlik çalışmalarına ilişkin olumlu algı geliştirmiş olabilirler. Bu sonuçları araştırmanın okul türü değişkenine ait bulgular da desteklemektedir. Eğitim, gelir düzeyi ve sosyo kültürel anlamda alt düzey durumda olan ailelerin çocukları aynı zamanda imam hatip lisesi öğrencileri olabilir. Bu anlamda araştırma sonuçlarında okul türü, gelir düzeyi ve anne-baba eğitim düzeyi değişkenlerindeki bulgular birbiriyle tutarlı bir durum sergilemektedir.

4.1. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma ile ortaöğretim öğrencilerinin algıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Benzer bir çalışma, okul yöneticileri, sınıf rehber öğretmenleri ve rehber öğretmenlerin algılarını belirlemek için yapılabilir.

Çalışmanın verileri öz bildirime dayalı ölçek yoluyla elde edilmiştir. Benzer çalışmalar gözlem ve görüşme gibi nitel veri toplama teknikleri ile de desteklenerek yürütülebilir.

Bu çalışma Batı Karadeniz Bölgesinde bulunan bir il merkezindeki 11 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören orta öğretim öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Benzer çalışmalar farklı bölgeleri ve farklı illeri de kapsayacak şekilde daha geniş örneklem gruplarında yürütülebilir. Aynı zamanda bu çalışmada sadece ortaöğretim okullarında yürütülen rehberlik çalışmaları değerlendirilmiştir. Benzer çalışmalar ilkokul ve ortaokulu da kapsayacak şekilde yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, A. & Batikan T. (2016). Okul yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin okullardaki rehberlik servisleri hakkındaki görüşleri: van örneği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 89-122.
- Altıntaş, E. (2015). *Çağdaş eğitim sisteminde öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik*. Gürhan Can (Ed.), Psikolojik danışma ve rehberlik içinde (s.4)(16. Baskı). Pegem Akademi: Ankara

- Azimli, Ö. & Akacan, B. (2017). Ortaöğretim kademesinde görevli okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine ilişkin algı ve görüşleri. *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(29), 129-150, ISSN:1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12595>, Ankara-Turkey.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak E., Akgün Ö., Karadeniz Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Pegem Akademi: Ankara
- Chireshe, R. (2011). School counsellors' and students' perceptions of the benefits of school guidance and counselling services in zimbabwean secondary schools. *Journal of Social Sciences*, 29 (2), 101-108
- Çivicioğlu, M. (2016). *Ortaöğretim rehberlik programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. yüksek lisans tezi*, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Dorinda J. G. & Jing Z. (2011). High school students' perceptions of school counseling services: awareness, use, and satisfaction. *Counseling Outcome Research and Evaluation*, 2(1), 87-100.
- Ellis, T. (1990). The missouri comprehensive guidance model, highlights: an eric/caps digest.
- Fox, C. L. & Ian B. (2007). If you don't want to tell anyone else you can tell her:Young people's views on school counselling. *British Journal of Guidance & Counselling*, 35, 97-114.
- Gündüz, B., İnandı Y. & Tunç B. (2014). Okul yöneticilerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri: betimsel bir çalışma. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 4(2), 19-34.
- Gysbers, N.C. & Henderson P. (1997). *Comprehensive guidance programs that work-1*, greensboro, NC:ERIC Clearinghouse on Counselling and Student Services.
- Gysbers, N.C. & Henderson P. (1988). *Developing and managing your school guidance program*, 3rd edition, American Counseling Association: Alexandria, VA.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (26.Baskı). Nobel Yayınevi: Ankara.
- Kepçeoğlu, M. (1994). *Psikolojik danışma ve rehberlik* (8. Baskı). Özerler Matbaası: Ankara.
- Khan, S. B. (2010). Need assessment on the provision of guidance services at high school level in pakistan. *International Journal of Academic Research*, 2(6), 483-486.
- Kızıl, D. (2007). *Ortaöğretim kurumlarındaki rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerin sınıf içi rehberlik etkinlikleri ile ilgili görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Lapan, R. T., Gysbers N.C. & Sun Y. (1997). The impact of morefully implemented guidance programs on the school experiences of high school students: a statewide evaluation study, *Journal of Counseling and Development*, 75 (4), 292-302.
- Modo, F., Sanni, K., Uwah, C. & Mogbo, I. (2013).Guidance and counseling services in secondary school as coping strategy for improved academic performance of students in akwa ibom state, Nigeria. *Research on Humanities and Social Sciences*, 3(4), 43-48.
- Meşeci, F., Dinçer, D. & Çırakoğlu, B. (2006). İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine ve çalışanlarına yönelik algıları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 175-186.
- Murat, M. (1993). *Öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin sundukları rehberlik hizmetlerine ilişkin algıları ve beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Nazlı, S. (2004). Sınıf rehberliği etkinlikleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 7(11), 135-151.
- Nazlı, S. (2007). Okul Yöneticilerinin Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetini Algılamaları. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26, 155-166.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011). Ortaöğretim rehberlik ve yönlendirme dersi programı. <http://orgm.meb.gov.tr> (Erişim Tarihi 20.11.2017)
- Poyraz, C. (2007). *Orta dereceli okullarda yürütülen rehberlik hizmetleri üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Rowley, W. J., Stroh, H. R., Sink ve Christopher A. (2005). *Comprehensive guidance and counseling programs" use of guidance curricula materials: a survey of national trends*. *Professional School Counseling*. 8,4, April. 296-303.
- Ruttoh, M. & Jepkoech K. (2015).Planning and implementation of guidance and counseling activities in secondary schools: a case of kamariny division of keiyo district, *Kenya*, 6(5), 1-5.
- Selen, N. (2008). *Liselerdeki psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin algılanan etkililiğinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Soykatırcı, M. (2004). *Ergenlik dönemindeki öğrencilerin okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine bakış açıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Şahin, E. (2006). *Ortaöğretim rehberlik çalışmalarının üniversitedeki alan seçimine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van
- Şahin, F. Y. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-26.
- Tatlıoğlu, K. (2011).Rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinde beklentiler üzerine bir araştırma. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 79-102.
- Turan, F. (2009). *Lise öğrencilerinin rehberlik servisine tutumlarının kendini açma davranışı açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Turgut, S, (2005). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin rehberlik programından yararlanma düzeyi arasındaki farkı etkileyen bazı faktörler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Tüfekçi U. M. (2011). *Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programı rehberlik etkinliklerinin sınıf rehber öğretmenleri ve rehber öğretmenler tarafından kullanılma durumları*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, s.38-141.
- Yazgünoğlu, S. & Demirel M. (2012). Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programına ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel sayı, 244-255.